

Eldrid Oftestad

Skriver om girl power

Tekst **Nina Hernæs** • Foto **Stig M. Weston**

Valg. Norges første sykepleier gikk sin egen vei.

Den unge Cathinka Guldberg reiser ut i verden for å lære sykepleie. I en tid da kvinner skulle gifte seg og bli forsørget, valgte hun å stå på egne bein. Det har det blitt ungdomsbok av. *Historien om Cathinka Guldberg* er annen bok i IKO-forlagets serie med biografier for ungdom.

VIKTIG. – Jeg tenkte det var på tide å få fram Cathinka Guldberg, sier forfatter og journalist Eldrid Oftestad.

– Jeg hadde lyst til å løfte frem en kvinne. I historien faller de ofte litt i bakgrunnen. Når jeg forteller om henne, har folk ofte et vagt inntrykk av hvem hun var. Men hun regnes som den norske sykepleiers mor og kom på 71. plass da VG kåret de 100 viktigste personene siden 1814.

UNG. Med en far som var opptatt av diakonihistorie, var Guldberg en som Oftestad stadig hadde hørt om.

– Jeg syntes hennes verden var fascinerende, siden de levde så annerledes enn de fleste. Diakonissene var nesten nonner.

I boken har hun konsentrert seg om den unge Guldberg. Hun som vokser opp i Christiania med sosialt engasjerte foreldre. De sa til henne at å være jente er mer enn å skulle være søt og snill. Moren tok henne med østover i byen med suppe og brød til de fattige, som ikke var så heldig stilt som dem selv.

Det sosiale engasjementet viser seg også da faren ble prest i Nannestad og lot taterne overnatte på jordene sine, selv om det var forbudt.

ANSVAR. – *Hvorfor skriver du om den unge Cathinka Guldberg?*

– Den perioden utmeislet seg. Jeg ville forklare hvorfor det gikk som det gikk. Det mest spennende synes jeg er valget hun tok. Hun gjorde ikke det samfunnet forventet av henne, og det er et tidløst tema.

Da Guldberg var fjorten år, døde moren. Hun fikk ansvar for husholdet og søsknene. Oftestad skriver at hun gjorde som hun ble bedt om, men at hun opplevde det som urettferdig at hun som jente ikke fikk mulighet til å lære ting, slik brødrene gjorde. Hun var 26 før hun fikk muligheten til å gjøre som hun ville. Da giftet faren seg for tredje gang og sa at hun ikke trengte å jobbe hjemme lenger. Han ga henne også lov til å reise.

KJÆRLIGHET. Før den tid hadde hun bodd en periode hos en tante i Fredrikstad. Der skildrer Oftestad hvordan hun møtte Rikard og kjente bobler i magen. De avtalte å skrive til hverandre, men brevene fra Rikard kom aldri frem. Oftestad lar farens andre kone undersøke dem i sjalusi. Om det var akkurat det som hendte i virkeligheten, vet hun ikke.

– Det er få kilder om Cathinka Guldbergs barne- og ungdomsår. Derfor har jeg diktet litt. Men jeg vet at hun møtte en mann i Fredrikstad, og det er tidligere blitt tolket som at farens andre kone

«Det mest spennende synes jeg er valget hun tok.»

gjemte unna brevene hans. Guldberg omtalte dette senere i et brev som «den store misforståelsen».

– Jeg tolket det som en skjellsettende opplevelse siden hun skrev om det så mange år etterpå, sier Oftestad.

Som journalist var det uvant å dikte.

– Biografi er jo en omdiskutert genre. Det jeg har gjort er å bygge videre på opplysninger om henne. For eksempel at hun var glad i trær. Da har jeg skrevet om hvordan hun finner et morelltre på prestegården i Nannestad. Det jeg skriver, kunne skjedd.

KRITIKK. Det var faren som fortalte Cathinka Guldberg om Kaiserswerth, der man kunne utdanne seg til sykepleier og diakonisse. Florence Nightingale hadde gått der.

Sammen med venninnen Aagot bestemte hun seg for å dra til Tyskland. Det høstet ikke bifall hos alle. «Det passer seg ikke for en dame med din bakgrunn å dra til utlandet», skrev en tante.

Men faren sa han var stolt.

REISE. I Kaiserswerth ventet strenge rutiner. Etter tre uker med undervisning begynte elevene å jobbe på sykehuset. De sto på fra klokken fem om morgenen til langt ut på kvelden. Så ble det krig mellom Preussen, som Tyskland var del av, og Østerrike. Guldberg ble sendt til et sykehus i Dresden, der hun og en annen sykepleier fikk ansvar for en hel sal av sårete soldater.

Her fikk hun en infeksjon i hånden og måtte reise tilbake til Kaiserswerth, hvor hun fikk tilbud om å reise til Alexandria i Egypt. Der var det en del norske sjømenn, og det trengtes en sykepleier. Guldberg jublet inne i seg.

HJEM. I Egypt fikk hun brev hjemmefra. Det skulle

Fakta

Eldrid Oftestad

Aktuell med: Historien om
Cathinka Guldborg

startes et diakonissehus, som Guldborg ble bedt om å lede. Hun tvilte seg frem til et ja.

I Christiania fikk hun Diakonisseanstalten på Grønland i drift. Her begynte de andre diakonissene å kalle henne mor Guldborg.

I etterordet skriver Oftestad at der historien om Cathinka Guldborg slutter på Grønland i Christiania, begynner en annen. Hun beskriver en streng dame som hver morgen vasket seg med kaldt vann, gikk tur i all slags vær og ble kalt «vaskebjørnen». Men hun brydde seg veldig om dem som jobbet på diakonissehuset og glemte aldri de fattige.

ROLLEMODELL. – *Hva slags forhold har du fått til Cathinka Guldborg?*

– Hun er en fin rollemodell. Egentlig handler historien om girl power. Hun var en tøff dame som gikk sine egne veier. Selv om det ikke er så vanskelig å være jente i Norge nå som på hennes tid, er det mulig å trekke paralleller. Se på Malala!

Hun viser også til Norge.

– Det er et veldig press på å være flink i alt. Man skal gjøre det bra på skolen, være søt og pen, ha fine klær og realisere seg selv. Det er viktig å huske på at ikke alle må gjøre det samme, og det gjelder gutter også.

Oftestad synes det Guldborg gjorde var beundringsverdig.

– Hun ga livet sitt til en oppgave som var større enn henne selv. Det står det respekt av, synes jeg.

FAG. Før Cathinka Guldborg var det ingen utdannede sykepleiere i Norge.

– At de tok inn folk fra gaten for å jobbe med syke er ganske hårreisende, sier hun.

– Jeg har fått et klart bilde av hvor utrolig smart det er med sykepleiere. ●

nina.hernes@sykepleien.no